

ZPRAVODAJ

SPOLEČNOST SBĚRATELŮ KNIHTISKOVÝCH VYDÁVŮ ČS. ZNÁMEK

ČÍSLO: 54

ROČNÍK: 2001

OBSAH:

- Pozvánka	str. 2
- Do roku 2002	str. 2
- Připomenutí patnácti let činnosti	str. 3
- Studijní příručky Hradčany pro rok 2002	str. 4
- Hradčany- tiskové odchylky u známek s opravenou levou příčkou	str. 5-8
- Hradčany kresba e – nové typové rozlišení?	str. 9-14
- OR 40h II typ – nová studie TD 10	str. 15
- OR 40h I typ – dodatky	str. 16-17
- OR 50h červená	str. 18
- OR 50h zel. – výrazné odchylky na neznámých ZP a TD	str. 19
- NV Sokol 5h – retuš ZP76	str. 20-21
- K problematice IV. Typu HaV 1923	str. 22-24

Zpravodaj společnosti sběratelů československých knihtiskových známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti. Je vydáván nepravidelně, nejméně 2x do roka. Za redakční úpravy odpovídají a na přípravě se podíleli členové společnosti.

Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci pošlete na adresu:

Jindřich LÁTAL, Mařatkova 916, 142 00 PRAHA 4, tel. č. (02) 41 71 79 76

(2)

POZVÁNKA

Pozvánka na schůzku sběratelů knihtiskových známek, která se bude konat v sobotu dne: **27. 10. 2001** od 9.30 hod. v zasedací místnosti Agropolu a.s., Praha – Opletalova 4 v I. Poschodí. Podrobnější plánec byl uveden v minulém čísle zpravodaje.

K dispozici Vám budou jednotliví předsedové studijních skupin (emisi) a znalci pro knihtiskové známky SČF.

Vedení společnosti

DO ROKU 2002

Vstupujeme již do 16té sezony naší činnosti společnosti sběratelů knihtiskových známek. Výsledky naší práce jsme si již zhodnotili. Realizovat tuto zájmovou činnost pro cca 220 sběratelů při zajišťování tisku a jeho rozesílání je stále náročnější na finanční prostředky. Již v minulosti jsme na to upozorňovali a proto pro rok 2002 nám nezbyvá než provést některé změny. Nebude to ve výši členských příspěvků. Ty zůstávají nezměněné a to

	ČK	SK
do 70 let	30,-	35,-
nad 70 let	20,-	25,-

Nad tuto úroveň členských příspěvků zavádíme částečnou úhradu poštovného a to 15,- Kč za Zpravodaje pro příslušný rok a 10,- Kč za každou objednanou specialisovanou studii. Pokud v r. 2001 objednáte všechny tři studie uhradíte navíc za studie 30,- Kč na poštovném.

Jako v minulých letech uhradí členové v ČR členský příspěvek za specialisované studie a příspěvek na úhradu poštovného přiloženou poukázku nebo hotově na členské schůzi dne 27. Října 2001, Na rubu poukázky uvedete, o kterou příručku máte zájem.

Distribuci na s Slovensku nadále provádí p. Píša, na jehož adresu bude zaslán jak členský příspěvek, úhrada za specialisované studie tak i příspěvek na úhradu poštovného. Jeho výši určí p. Píša.

Adresa je: Julius P Í Š A

Březová 7

92 101 P I E Š Ť A N Y

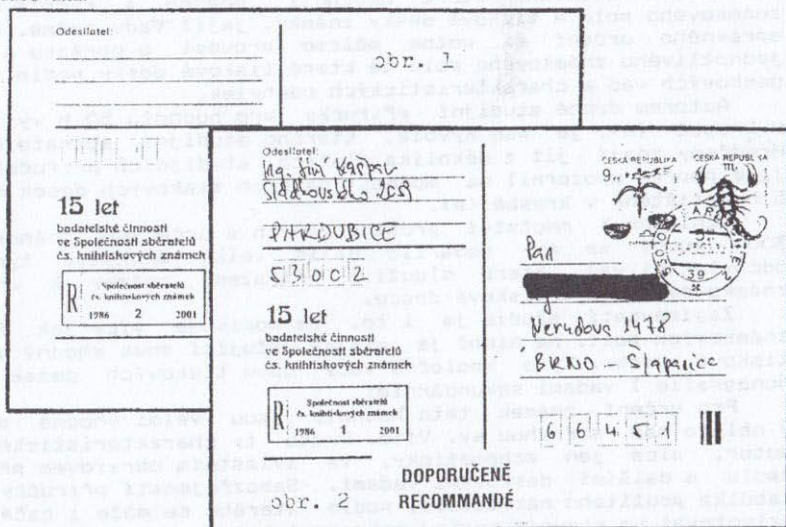
Redakce

Připomenutí patnácti let činnosti

Zdá se to být neuvěřitelné, ale patnáct let činnosti Společnosti sběratelů čs. knihtiskových známek se v půlce prosince letošního roku stane skutečností. Přesně 13. 12. 1986 se v Praze konala ustavující schůze. Té předcházelo několik měsíců přípravné organizační činnosti, kdy zejména p. Chvalovský a jeho pražští kolegové sestavili na základě výzvy ve Filatelii předběžný adresář zájemců o členství v této Společnosti a program první schůzky.

Těch opravdu "zakládajících" nebylo ono sobotní dopoledne v místnosti SČF v tehdejší Kalininově ulici na Žižkově příliš, snad něco kolem dvaceti. Jsem dnes rád, že jsem se toho prvního setkání rovněž zúčastnil, i když musím přiznat, že spíš náhodou či řízením osudu. Coby sběratel sportovních odznaků jsem toho dne jel na výměnnou burzu odznaků do žižkovského hotelu Tichý a k nezávaznému zastavení se "u knihtiskářů" jsem využil pozvání p. Chvalovského. Od té doby můj zájem o sbírání odznaků klesal úměrně s rostoucím zájmem o "holubičky" a posléze "osvobozené".

Provádět pro členy Společnosti rekapitulaci všeho za 15 let vykonaného by bylo nošením dříví do lesa. Kolik bylo vydáno Zpravodajů, Studijních filatelistických příruček a soukromých studií každý člen Společnosti ví. A přitom další činnost společnosti bude pokračovat. Řada problému je rozpracovaných a najdou se i další, např. různé varianty poštovního použití knihtiskových známek na celistvostech, tj. problematika zatím souborně nepracovaná.

K připomenutí zmíněného výročí si vedení Společnosti dovolilo pro každého řádného člena zajistit a do dnešního čísla Zpravodaje vložit filatelistický suvenýr, kterým je dopisnice opatřená přitiskem a R-nálepkou se vztahem k patnáctému jubileu (obr. 1). Jak s ní kdo naloží, je jeho věc, ale při troše drzosti ji lze poslat i doporučeně (obr. 2).

Studijní příručky HRADČANY pro rok 2002.

V letošním roce se nám podařilo vydat studijní příručky již pro sedmáct hodnot emise Hradčany. Je to výsledek práce za patnáct let, protože prvá studijní příručka (OR 185 h - pan Chvalovský) vyšla v roce 1987. Celkem bylo vydáno čtyřicetdva příruček, které vyčerpávajícím způsobem seznámily sběratele s některými hodnotami emisí Hradčany, Holubice, TGM, Osvobozená republika, Legionářské a Doplatní.

Pro rok 2002 se vedení Společnosti knihtisku rozhodlo vydat další dvě studijní příručky z emise Hradčany a to od obou hodnot 50 h. Způsob objednání i jejich cena je uvedena v redakční části Zpravodaje.

Studijní příručka hodnoty 50 h v kresbě (c) je dílem ing. Jana Koláře, který se této hodnotě studijně věnoval. Využil i poznatků dánského sběratele Evalda Larsena, který se mimo jiné věnoval i hodnotám 1 h a 100 h. Vzhledem k tomu, že popisuje vše o této hodnotě, od návrhu Mistra Muchy, přes výrobu tiskových desek, zkoušek tisku až k popisu vad jednotlivých známkových polí je vhodná jak pro sběratele, kteří začínají tak i pro ty sběratele, kteří si chtějí sestavit rekonstrukci tiskových desek.

Všechny trvalé deskové vady jsou uvedeny ve zvláštních obrazových klíčích, které umožňují snadné a rychlé určení známkového pole a tiskové desky známky, jejíž vadu známe. Ověření správného určení si potom můžeme provést u obrázku a popisu jednotlivého známkového pole té které tiskové desky podle dalších deskových vad a charakteristických odchylek.

Autorem druhé studijní příručky pro hodnotu 50 h vytištěnou v kresbě (e), je pan Ryvola, kterého studijní sběratelé emise Hradčany znají již z několika dalších studijních příruček. Mimo jiné poprvé upozornil na možnost dalších tiskových desek hodnoty 5 h vytištěné v kresbě (e).

Vzhledem k množství prostudovaných a určených známek (přes 3000 kusů) se mu podařilo najít velké množství typických odchylek či vad, které slouží k přiřazení známky k určitému známkovému poli a tiskové desce.

Zajímavostí studie je i to, že popisuje více jak padesát známkových polí, na nichž je stejný určující znak shodný pro obě tiskové desky. Tyto společné vady obou tiskových desek nazývá Monografie I vadami sekundárními

Pro určení známek této hodnoty jsou velmi vhodné paprsky v obloze nad střechou sv. Víta. Proto ty charakteristické uvádí autor, sice jen schematicky, ve zvláštním obrazovém přehledu spolu s dalšími deskovými vadami. Samozřejmostí příručky je i tabulka použitého názvosloví, podle kterého se může i začátečník orientovat ve slovním popisu zobrazených vad.

Hamr František

Hradčany - tiskové odchylky u známek s opravovanou levou příčkou

V uplynulých několika letech byla podrobena detailnímu studiu oprava levé příčky u páte kresby Hradčan. Tyto poznatky byly souhrnně publikovány a celá řada sběratelů známek se začala věnovat specializovanému sbírání příčkových typů. Pozornosti specialistů jistě neunikly informace obsažené v popisech některých známkových polí, které hovoří o určitých kontrolních znacích, využitelných pro identifikaci známek, které se vyskytují pouze u části nákladu. Tyto kontrolní znaky způsobené tiskovou vadou byly předmětem dalšího detailního studia, jehož cílem bylo objasnit četnost výskytu jednotlivých variant a zjistit závislost výskytu známek s TO na způsobu oddělování.

Tisková odchylka se vyskytuje na 10 různých známkových polích u 4 hodnot známek, které mají současně opravovanou levou příčku. Jedná se o tiskovou odchylku na známkových polích uvedených v následující tabulce.

Hodnota	ZP/ID	Popis tiskové odchylky
5 h	10/IV.	Bílá skvrna mezi pravou příčkou a vlnovkou ve výši 3. trojúhelníku. Velká bílá světlina nad 4. háčkem (pouze u HZ 13 3/4 : 13 1/2).
15 h	93/VII.	Světlina mezi písmeny ŠT v POŠTA.
20 h	74/I.	Písmeno O v POŠTA spojeno s horním rámcem bílou tenkou čárkou.
25 h	2/I.	Písmeno T v POŠTA bez bílého bodu (spojení s rámcem) a bez závoje. Písmeno T v POŠTA spojeno bílým bodem s rámcem a bez závoje. Písmeno T v POŠTA spojeno bílým bodem s rámcem a závoj na T.
	68/I.	Světlina u kmene pod pravou větví.
	3/II.	Bílý bod vpravo na 4. spirále.
	7/II.	Barevná čárka přes horní oblouček písmene Š v POŠTA.
	21/II.	Bílý bod na oblouku pod 10. listem.
	32/II.	Krátké písmeno L ve SLOVENSKA.
	62/II.	Barevný bod ve vodorovné příčce písmene A v POŠTA.

5 hal. - 10/IV. : Bílá skvrna mezi pravou příčkou a vlnovkou ve výši 3. trojúhelníku se vyskytuje jak u známek stříhaných, tak i zoubkovaných. Rovněž známky bez tiskové odchylky byly nalezeny jak stříhané, tak i zoubkované v různých barevných odstínech. Kromě této malé bílé skvrny lze nalézt u části známek i velkou bílou světlinu nad 4. háčkem. Na rozdíl od malé bílé skvrny se velkou bílou světlinu nad 4. háčkem podařilo doložit pouze u části známek s HZ 13 3/4 : 13 1/2, jak u světle modrozelené, tak i tmavě modrozelené. Nalezené známky s velkou světlinou však nemají malou bílou skvrnu ve výši 3. trojúhelníku.

bez TO

malá skvrna

velká světlina

15 hal. - 93/VII. : Světlna mezi písmeny ŠT v POŠTA se objevuje jak u známek stříhaných, tak i u známek s HZ 13 3/4 : 13 1/2. Známky bez světliny byly nalezeny rovněž stříhané i zoubkované. Světlna se postupně zvětšovala, takže lze nalézt souvislou řadu od známky bez světliny až po známku se světlinou velkou několik milimetrů (viz.obrázky). Po rozřezání tiskové desky byl použit štoček pro tisk celiny. Na celině je otisk štočku vždy bez jakékoliv světliny.

bez TO

největší světlna

20 hal. - 74/L. : Písmeno O v POŠTA je spojeno s horním rámcem bílou tenkou čárkou. Obě varianty se vyskytují jak u známek stříhaných, tak i zoubkovaných s HZ. 13 3/4 : 13 1/2 a ŘZ 13 3/4. Znáмка s přetiskem VZOREC je známa bez tiskové odchylky.

bez TO

s odchylkou

25 hal. - 2/L. : Tato známka se vyskytuje ve třech odlišných variantách.

1. Písmeno T v nápisu POŠTA je bez bílého bodu (spojení s rámcem) a bez závoje.
  2. Písmeno T v nápisu POŠTA je spojeno bílým bodem s rámcem a je rovněž bez závoje.
  3. Písmeno T v nápisu POŠTA je spojeno bílým bodem s rámcem a přes písmeno T je závoj.
- Za nejvýznamnější považují 1.variantu, která se vyskytuje velmi sporadicky u stříhaných známek. Obě další varianty jsou hojné. Lze je doložit jak u stříhaných, tak i všech zoubkovaných známek. Nejčastěji se vyskytuje varianta č.3.

1. varianta

2. varianta

3. varianta

25 hal. - 68/L. : Světlna u kmene pod pravou větví je známa u části nákladu jak stříhaných, tak i zoubkovaných známek. Známky bez tiskové odchylky jsou známy rovněž stříhané i zoubkované. Světlna se postupně zvětšovala, takže lze nalézt souvislou řadu od známky bez světliny až po známku se světlinou velkou téměř 5 milimetrů v průměru.

bez TO

malá světlna

velká světlna

25 hal. - 3/II. : Tisková odchyłka se projevuje jako bílý bod vpravo na 4. spirále. Obě varianty, tzn. známku bez odchyłky a známku s odchyłkou lze nalézt u známek stříhaných a v ŘZ 11 1/2 : 10 3/4. U známek se zoubkováním D a F (ŘZ 11 1/2 a ŘZ 13 3/4 : 11 1/2) znám pouze známky bez tiskové odchyłky. Na některých známkách je patrný pouze malý náznak vzniku bodu, avšak vývoj vady (zvětšování bodu) nemohu doložit.

bez TO

s odchyłkou

25 hal. - 7/II. : U části nákladu se vyskytuje barevná čárka přes horní oblouček písmene Š v POŠTA. Známky bez tiskové odchyłky i s odchyłkou lze doložit jak u známek stříhaných, tak i zoubkovaných. Známky s odchyłkou se vyskytují častěji, než známky bez odchyłky.

bez TO

s odchyłkou

25 hal. - 21/II. : U části nákladu lze nalézt bílý bod na oblouku pod 10. listem, který se postupně mírně zvětšoval. Známky bez tiskové odchyłky i s odchyłkou lze doložit jak u známek stříhaných, tak i zoubkovaných. Zoubkované známky bez vady jsou vzácnější, neboť se vyskytují jen sporadicky.

bez TO

s odchyłkou

25 hal. - 32/II. : Tisková odchyłka, krátké písmeno L ve SLOVENSKÁ, se objevuje u známek stříhaných i zoubkovaných. Rovněž známka bez vady je známa jak stříhaná, tak i zoubkovaná. Frekvence výskytu obou variant je přibližně stejná.

bez TO

s odchyłkou

Studiem větších celků známek u hodnoty 25 hal. bylo zjištěno, že na II. tiskové desce se vyskytuje tisková vada na 21. známkovém poli vždy současně s vadou na 32. známkovém poli a tedy známky bez tiskových odchyłek se na uvedených polích rovněž vyskytují v přepážkovém

archu vždy společně. Vzájemná kombinace známek s tiskovou odchylkou a bez odchylky v jednom archu s největší pravděpodobností neexistuje.

25 hal. - 62/II. : Tisková odchylka se projevuje jako barevný bod ve vodorovné přičce písmene A v POŠTA. Vyskytuje se u známek stříhaných a u všech použitých rozměrů zoubkování. Znáмка bez vady je vzácnější. Její výskyt je asi 1 : 10 oproti známce s odchylkou. Znáмку bez vady mohou doložit pouze stříhanou, nikoliv však zoubkovanou. Z toho lze dovodit, že ke vzniku odchylky došlo poměrně brzo po zahájení tisku.

bez TO

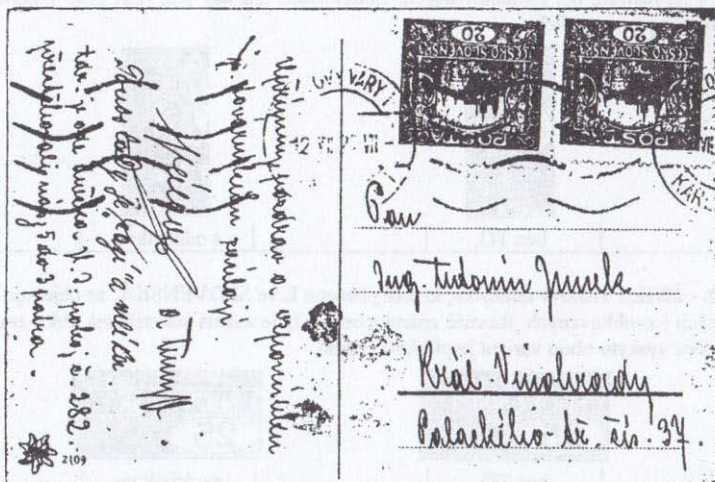

s odchylkou

Do uvedeného přehledu nejsou zahrnuty známky příslušných hodnot s velmi vzácnými nebo výjimečnými druhy zoubkování. U hodnoty 5 hal. se jedná o zoubkování D a u hodnoty 25 hal. nebyly k dispozici známky v zoubkování A a H.

Studium tiskových odchylek u známek s opravovanou levou přičkou nelze považovat za ukončené, proto ani uveřejněné poznatky nelze považovat za neměnné. Získání dalších poznatků je však limitováno dostatkem studijního materiálu a zájmem specializovaných sběratelů o uvedené téma. Zveřejněné poznatky jsou výsledkem studia vzorku tvořeného zhruba 600 exempláři jak čistých, tak použitých známek. Případné doplňující informace publikujte prosím v našem Zpravodaji, případně sdělte na adresu autora článku.

Ing. Jiří Škaloud, Brno

Ukázka poštovního použití známek s tiskovou odchylkou. Pohlednice - IV. tarifní období, k úhradě poštovního 40 h byly použity ojedinele dvě stejné známky 20 h, ŘZ 13 3/4, 74. známkové pole z I. tiskové desky, s tiskovou vadou (písmeno O v POŠTA spojeno s horním rámcem bílou tenkou čárkou).

HRADČANY kresba (e) - nové typové rozlišení?

Před více jak patnácti lety jsem popsal zajímavou odchylku v kresbě levé příčky. Dokonce jsem vznesl kacířskou otázku zda nejde o odchylku zakládající typ. Přes počáteční odmítavé stanovisko znalců, obchodníků i sběratelů se postupně můj návrh na zavedení typů u levé příčky ujal. Velký podíl na tom má i brněnský sběratel kolega ing. Škaloud. Ten pochopil správnost myšlenky nových typů a souhrně je uvedl v brožurce HRADČANY - příčkové typy. Pokusil se i o první cenové ohodnocení jednotlivých typů a zejména pak i typů spojených. To byl rok 1993. Dnes se již příčkové typy běžně objevují v aukčních katalozích a znalci je ověřují.

Opravována byla i pravá výzdoba. O tom se poprvé zmínil pan Fryc ve Filatelii 14/71 a 24/72. Od něho myslím pochází i název příčka. Popisoval různé opravy horní i dolní části pravé příčky. V sbluvislosti se zpracováním Studii k rekonstrukcím se opět objevily odchylky v kresbě pravé příčky, které vznikly prokazatelnou opravou přímo v tiskové desce. Jejich provedení bylo však různorodé a pokud bychom je chtěli označit jako typ, bylo by jich velké množství a ztrácel by se přehled a tím i zájem sběratelů.

Snažil jsem se těmito opravami zabývat a pokusit se najít nějaké sjednocující prvky, které by dovolily vznik nového typu. Mojí snahou bylo zařadit všechny opravy tak, aby současně vyhovovaly těmto podmínkám:

1. Šlo prokazatelně o typ (dle definice tedy o odchylku v kresbě známky, která vznikla zásahem pracovníka tiskárny).
2. Oprava byla podstatná, viditelná pouhým okem.
3. Vyskytovala se u více hodnot a u více tiskových desek jedné hodnoty.

Fodařilo se mi najít takové odchylky, které dle mého názoru všem výše uvedeným podmínkám vyhovují a mohou být tedy označeny za typ (?).

I. typ - horní i dolní část pravé příčky je kratší nebo se jen dotýká horního nebo dolního okraje vázání (obr. 1)

II. typ - horní část pravé příčky je znatelně přetažena do horního okraje vázání (obr. 2).

III. typ - dolní část pravé příčky je znatelně přetažena do dolního okraje vázání (obr. 3).

Vyjimečně se na některých známkových polích vyskytuje současně typ II. a III. - přetažena je horní i dolní příčka do vázání (obr. 4). V některých případech je horní i dolní příčka spojena.

Používám název pravá příčka (dolní a horní část) jak ji zavedl pan Fryc z toho důvodu, že jde o stejnou čáru jako na levé straně, která je známa jako příčka. Jak navrhnu dále bude možná z důvodů rozlišení levé a pravé strany vhodné použít jiný název, třeba pravý rámeček či podobný. Myslím si, že to není

podstatné a jistě si rozhodnou sběratelé sami, pokud popsanou opravu uznají za typ.

Známková pole podle jednotlivých hodnot i tiskových desek, které mají II. nebo III. typ pravé příčky jsou uvedeny v následujících tabulkách.

5 h

I. typ - všechna dále neuvedená známková pole (ZP)	
II. typ -	I. TD - 34., 51., 95. ZP II. TD - 34., 42., 54., 61. ZP III. TD - 11., 12., 17., 31., 33. ZP IV. TD - 1., 3. ZP V. TD - nemá VI. TD - nemá VII. TD - nemá VIII. TD - nemá
III. typ -	I. - VIII. TD - nemá

10 h

I. typ - všechna dále neuvedená ZP	
II. typ -	I. TD - 3., 10., 11., 12., 24., 33., 36., 40., 52., 63., 70., 80. ZP II. TD - nemá
III. typ -	I. TD - 2., 8., 30., 51., 59., 65., 82., 88., 89., 100. ZP II. TD - nemá
II. + III. typ -	I. TD - 39., 50., 55., 71., 90. ZP

15 h

I. typ - všechna dále neuvedená ZP	
II. typ -	I. TD - 4., 8., 11., 12., 13., 15., 18., 34., 35., 38., 40., 43., 44., 63., 71. ZP II. TD - 12., 25., 41., 42., 51., 60., 61., 72. ZP III. - VI. TD - nemá VII. TD - 62., 76. ZP

15 h - pokračování.

III. typ -	I. TD - 2., 7., 10., 20., 27., 29., 50., 67., 68., 70. ZP
	II. TD - 39., 56. ZP
	III.- IV. TD - nemá
	V. TD - 40., 52., 82., 83. ZP
	VI.- VII. TD - nemá

20 h

I. typ -	všechna dále neuvedená ZP
II. typ -	I. TD - 6., 14., 21., 42., 45., 52., 61., 62., 64., 82. ZP II. TD - 21., 22., 44., 53., 63., 72., 81. ZP
III. typ -	I. TD - 57., 96., 99. ZP II. TD - 47. ZP

25 h

I. typ -	všechna dále neuvedená ZP
II. typ -	I. TD - 1., 13., 25., 29., 43., 45., 54., 61., 63., 66., 70., 72., 82., 83., 89. ZP II. TD - 4., 5., 6., 8., 11., 15., 22., 24., 26., 42., 51., 63., 72., 82., 83. ZP
	III. - IV. TD - nemá
III. typ -	I. TD - 2., 4., 7., 20., 30., 31., 41., 43., 50., 63., 64., 68., 75., 85. ZP II. TD - 8., 9., 36., 49., 60., 80. ZP III. - IV. TD - nemá
II. + III. typ -	I. TD - nemá II. TD - 31. ZP III. - IV. TD - nemá

50 h

I. typ -	všechna dále neuvedená ZP
II. typ -	I. TD - 62. ZP II. TD - 62. ZP
III. typ -	I. TD - nemá II. TD - 39. ZP

75 h

I. typ	- všechna dále neuvedená ZP
II. typ	- I. TD - 3.,4.,8.,23.,24.,63.,64.,72.,83.ZP II. TD - 11.,22.,23.,26.,34.,91.ZP
III. typ	- I. TD - 18.,60.,88.ZP II. TD.,78.ZP
II. + III. typ	- I.TD. - 1.,2.,21.ZP

120 h

I. typ	- všechna dále neuvedená ZP
II. typ	- I. TD - nemá II. TD - 3.ZP
III. typ	- I. TD - 33.,46.,62.,67.,96.ZP II. TD - 50.,84.ZP

500 h

I. typ	- všechna dále neuvedená ZP
II. typ	- I. TD - 13.34.,93.ZP II. TD - 14.,22.,26.,33.,42.,44.,52.,54.,73., 74.,84., 92.,93.ZP
III. typ	- I. TD - nemá II. TD - 29.,45.ZP
II. + III. typ	- I. TD - nemá II. TD - 82.ZP

Počet známek s typem dle jednotlivých hodnot.

Hodnota	Typ				
	spirálový I.	levá příčka II. a II.a	pravá příčka		
			II.	III.	II. + III.
5 h	2	4	14	0	0
10 h	0	0	12	10	5

Počet známek s typem dle jednotlivých hodnot - pokračování.

15 h	12 ")	15 ")	25 ")	16	0
20 h	2	7	17	4	0
25 h	7	31	30	20	0
50 h	0	0	2	1	0
75 h	1	1	15	5	3
120 h	0	0	1	7	0
500 h	2	3	16	2	1

") Poznámka:

U hodnoty 15 h jsou započteny i typy v VII. tiskové desce.

Pokud by snad někdy v budoucnu uznali sběratelé za únosné rozšířit typy u emise Hradčany o mnou popsané odchylky v kresbě pravé příčky, které jsem i jako typy popisoval, bylo by možno zavést třeba takovéto písemné označení.

Označení typů u hodnoty 500 h.

Typ	spirálový	příčkový levý	příčkový pravý
I.	26I.	26I.pl	26I.pp
II.	26II.	26II.pl	26II.pp
III.	-	-	26.III.pp
II.IIII.	-	-	26.II.+III.pp
spoj. typ	26ST	26STlp	26STpp

A zde by bylo možné další zjednodušení při použití názvu rámeček (?) pro pravou příčku, jak jsem uvedl již dříve. Při použití písmene r namísto p by bylo označení typů pro hodnotu 500 h následovně

I.s, II.s - spirálové typy

I.p, II.p, II.ap - typy levé příčky

I.r, II.r, III.r - typy pravého rámečku (pravé příčky)

Došlo by samozřejmě i ke zjednodušení označování spojených typů:

STs - spojený typ spirálový (používá katalog Pofis 1999)

STp - spojený typ levé příčky (používá katalog Pofis 1999)

STR - spojený typ pravého rámečku (pravé příčky)

Vím, že existují ještě další odchylky v kresbě pravé příčky z nichž některé mají jistě svůj původ v opravě tiskové desky rytcem. Ty však jsou natolik rozdílné, že jejich uplatnění v typologii Hradčan by znamenalo neúnosné množství typů. Něco podobného jako u typů číslice 7 u hodnoty 75 h, které méně specializovaní sběratelé opomíjejí.

Očekávám reakci kolegů, kteří se rovněž pravou příčkou zabývají (pánové Maleček, Košťál, Krňák a jiní), že společnou výměnou názorů posuneme znalosti o emisi Hradčany zase kousek dál a těším se na dopisy všech, kteří o této opravě vědí ještě něco víc.

Hamr František

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

NABÍDKA

Nabídka známek Osv. Republika, hodnoty 20, 30, 40 I a II typ, 50č., 50z., 60 a 100h. Zásilka jednoho tisíce kusů známek má hodnotu 100Kč. Můžete si z ní vybrat známky, kus 2Kč a zbytek vrátit, nebo poslat přímo 100Kč a nic nevracet. Termín vrácení je 2 měsíce. Znamky holubice 10 a 20h – 1000kusů 50Kč. Pište na adresu J. Chvalovský, Sobínská 281, Praha 6, 161 00.

Nová studie známek Osv. republika 40 h, typ II, tisková deska 10

Vzhledem k tomu, že v Poštovním muzeu je uloženo několik archů známek vytištěných z této desky, zhotovené v pořadí výroby na posledním místě, tzn. desátém, nebyla obtížná identifikace odchylek na jednotlivých známkách na příslušná známková pole. Největším problémem bylo najít potřebný počet známek. O tom se přesvědčí sběratelé při pokusu o rekonstrukci této desky. Malý počet vytištěných známek souvisí nejspíše s tehdy platnými poštovními tarify, které byly výhodné pro používání známek jen na firemních zásilkách.

Podle údajů uvedených na razítkách poštovních úřadů, byly známky v oběhu v letech 1924 a 1925, kdy jejich platnost také skončila.

Barevný odstín známek je velmi podobný tomu, který se nachází na známkách používaných v roce 1921 a proto existuje jejich snadná záměna.

Pro sběratele, zejména deskových označení, způsobila tiskárna komplikace tím, že v poslední fázi tisku byly z tiskové desky odstraněny ochranné rámy a v počítadlech byly provedeny menší úpravy.

Použit byl jen jeden druh zoubkování, konkrétně hřebenové 14. Ale i zde jsou určité zvláštnosti. Byly použity tři rozdílné lišty s jehlami, poslední má výrazné odchylky známé u známek hodnoty 60 h, tisková deska 19 – retuše řetězů.

O retuších existujících na této desce byly některé informace uveřejněny ve zpravodajích naší společnosti a také ve Specializované příručce pro sběratele známek a celistvosti emise OR. Studie však obsahuje souhrnná data, obrázky a další upřesnění.

Studie známek vytištěných z TD 10 bude pro sběratele k dispozici na setkání sběratelů naší společnosti (viz pozvánka) za Kč 60. V případě odeslání poštou je cena Kč 70.

Závěrem upozornění. Rekonstrukci TD 9 nelze v současné provést. Není k dispozici arch ani pásky a bloky, deska byla přešlepaná, čímž se podstatně snížila možnost identifikace jednotlivých ZP, a navíc, výskyt známek je velmi malý. Poštovní použití bylo jen v letech 1924-1925.

J. Chvalovský

Osv. republika 40 h – typ I – dodatky

V poslední době jsem obdržel od sběratelů některé připomínky k článku uveřejněném ve zpravodaji č. 49 a týkaly se zejména níže uvedených známkových polí. Znovu jsem prohlédl známky ve sbírce i na stokusových arších a uvádím dodatečně nalezené kontrolní znaky umožňující identifikaci známek na příslušná pole. Připominám, že se mohou vyskytovat jen na části nákladu.

ZP 5/1 – u části nákladu se objevují skvrnky na koleně pravé nohy,

ZP 6/1 – VN je většinou málo výrazná, kontrolní znaky uvedené ve studii se týkají jen části nákladu, jsou to vady tisku,

ZP 15/1 – kontrolní znaky uvedené ve studii se týkají jen známek s HZ, na známkách s LHZ a ŘZ nebyly dosud zjištěny,

ZP 20/1 – vyobrazená skvrna v Řípu je ve skutečnosti jen prodloužené šrafování a nikoliv oddělená skvrnka. Skvrna pod písmeny VHB existuje na známkách se všemi třemi druhy zoubkování. Není vidět pokud známka má zkrácené HZ. Skvrnka v pravém lípovém lístku je často nezřetelná, u části nákladu chybí. U některých známek je spodní rám u levého rohu zesílený. Skvrnky v sukni jsou dočasné VT,

ZP 25/1 – vada negativu chybí, kontrolní znak existuje jen u části nákladu. Přesná identifikace VN je možná jen v pásce známek,

ZP 27/1 – na známkách v páskách bylo ověřeno, že rozhodujícím kontrolním znakem je v horní části přerušené písmeno O v POŠTA. Ostatní popsané znaky jsou dočasnými VT,

ZP 28/1 – bylo ověřeno podle pásky ZP 27+28. Rozhodujícím znakem je malá čárka na spodní části písmene V ve VHB (pozor na záměnu se ZP 56). Ostatní popsané znaky jsou dočasnými VT,

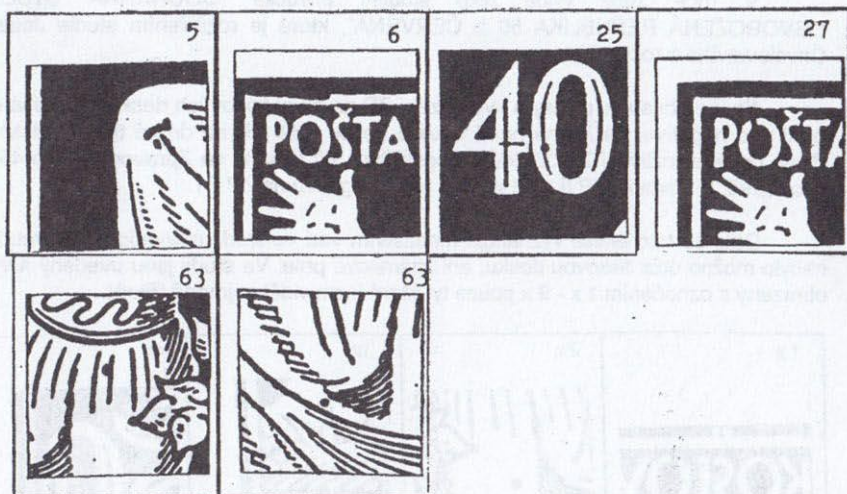
ZP 46/1 – bylo ověřeno podle pásky ZP 46+56 s LHZ a zatím jen na jednom exempláři. U levého dolního rohu je barevná čárka, nejspíše ale VT.

ZP 56/1 – byly ověřeny tyto kontrolní znaky:

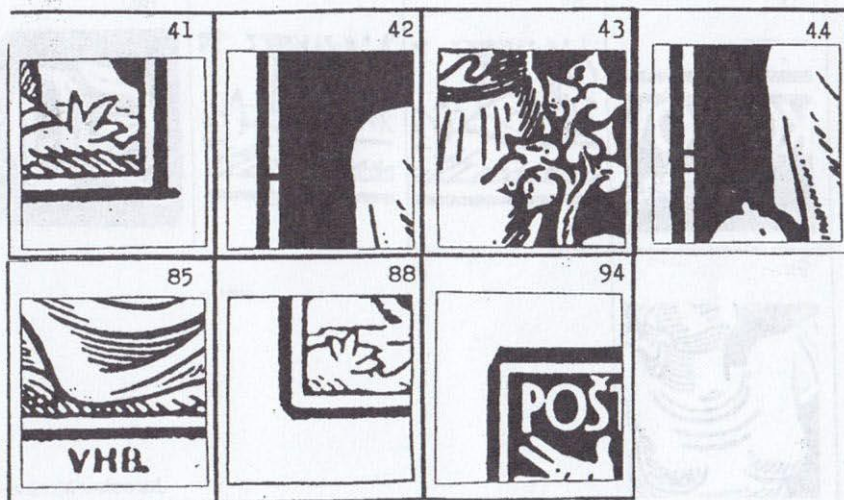
- čárka na spodní části písmene V ve VHB
- zesílený horní rám u levého rohu známky
- barevná skvrnka na pátém šrafování sukne nad prsty pravé nohy,

ZP 63/1 - skvrnka na šestém stínování pod pasem a skvrnka pod středním stínováním sukňě.

Rovněž na TD 2 byly dodatečně ověřeny následující kontrolní znaky:

OSVOBOZENÁ REPUBLIKA 50 h červená

V roce 2002 vyjde jako studijní příručka "SÓUHRNNÁ STUDIE OSVOBOZENÁ REPUBLIKA 50 h ČERVENÁ", která je rozšířením studie Josefa Chvalovského z roku 1984.

Studie obsahuje popisy a vyobrazení ZP na obou tiskových deskách. Jedná se o 16 vad negativu, 64 ZP na první tiskové desce a 68 ZP na druhé tiskové desce. Zcela nové je rozlišení ZP 39, které popsal Ing. Jiří Kašpar ve Zpravodaji číslo 45 z roku 1998, tři varianty ZP II. / 68 a nová vada negativu na ZP 74.

Dále se tato emise vyznačuje množstvím vad ve studii.neuvedených, protože nebylo možno určit tiskovou desku, ani známkové pole. Ve studii jsou uvedeny a vyobrazeny s označením 1 x - 9 x pouze ty, které jsem viděl nejméně třikrát.

Osv. republika 50 h zelená – výrazné odchylky na neznámých ZP a TD

Pan M. Středa z Jiřetína pod Jedlovou předložil známky na nichž se nachází dosud neznámé vady, které jsem dosud neviděl.

Známka na obrázku č. 1 má prodloužený konec řetězu pravé ruky, zkrácené stínování praporku levé číslice pět a zkrácené stínování levé nuly. Protože chybí příslušná část poštovního razítka, není známa doba poštovního použití.

Známka na obrázku č. 2 má odlišný tvar písmen O a S v nápise, což naznačuje možnost retuše provedené před tiskem známek. I na této známce chybí datumka razítka.

Prosím sběratele, kteří vlastní uvedené známky (případně pásy známek) s částí nebo celým otiskem razítka, z něhož je patrné kdy byla známka poštovně použita, o zprávu a xerox kopii. Náklady uhradím.

J. Chvalovský

NV 2 ZP76 – RETUŠ

Podle Monografie IV byla známka NV 2 tištěna do roku 1924 z leptaných desek. Od roku 1924 z galvanoplastických. K tisku bylo použito 2 patric a z nich několik matric. Z první patrice byly vytištěny ročníky 1924, 1925, 1926 - desky 1 až 24, 1931 - 1 až 4. Ostatní byly z 2. Patrice.

Na leptaných tiskových deskách na zp 76 se od roku 1921 vyskytuje výrazná desková vada – „hokejka“ obr. 1. Tato vada byla mnohokrát retušována – obr. 2, takže původní vada se vyskytuje méně často než její retuše. Zatím je známo asi 10 variant. Znamky z leptaných desek mají kontrolní znak, který je na některých deskách méně zřetelný. 1) Přerušená bílá linka mezi 3. A 4. šrafou nad hlavou sokola a v pozdějším období leptaných desek také spojená 6. A 7. Šrafa nad částí hlavy sokola – obr. 3.

Při tvorbě první patrice deskovou vadu „hokejku“ pečlivě vyretušovali, takže není prakticky vidět – obr. 4. Kontrolní znaky této retuše jsou: 1) Vryp do rámu 7. Trojúhelníku – obr. 5, 2) tečka u teček za 3. Trojúhelníkem – obr. 6 a vady, které jsou již u leptaných desek obr. 3. Výrazný znak u retuše je také prodloužení 4. šrafy doprava.

Na druhé patrici byla také provedena retuš, avšak již ne tak dokonale jako na 1. Obr. 7. Kontrolní znaky jsou: 1) Přerušovaný kruhový rámec nad Š v POŠTA. U přerušení je charakteristický drobný bod obr. 8. 2) Pod 6. Trojúhelníkem je výrazný barevný bod, jenž je s ním někdy spojen – obr. 9.

Sháním známky NV 2, pokud je chcete prodat, prosím, přineste je na schůzku knihtisku. Děkuji.

J. CHUDOBA

obr. 1

obr. 2

obr. 3

obr. 4

obr. 5

obr. 6

obr. 7

obr. 8

obr. 9

K PROBLEMATICE IV. TYPU HOSPODÁŘSTVÍ A VĚDA 1923

Záznam ze společného jednání zástupců komise expertů SČF, zástupců Společnosti sběratelů československých známek a Společnosti sběratelů československých knihtiskových známek, konaného dne 23. Března 2001, na téma problematika **IV. Typu známek emise H a V 1923**.

Přítomní (bez titulů):

Komise expertů SČF: předseda P. Pittermann, F. Beňeš ml., B. Helm, J. Chvalovský, J. Karásek, J. Maleček, J. Stupka, S. Šablatura, J. Škaloud.

Společnost sb. Čs. známek: Z. Fritz, J. Sedlák, P. Švejnar.

Společnost sb. Čs. knihtiskových známek: M. Krejný, J. Látal, J. Koravec, K. Paděra.

Jednání zahájil předseda komise expertů SČF P. Pitterman. Úvodní slovo k problematice přednesl tajemník společnosti sběratelů československých knihtiskových známek J. Látal. Po rozsáhlé diskuzi se účastníci shodli na závěru a požádali předsedu komise expertů SČF P. Pittermana a zástupce odborných společností J. Láta, K. Paděru a P. Švejnara zpracovat tento předkládaný písemný návrh záznamu z jednání a formulovat hlavní závěry k uvedené problematice.

Popis problematiky:

V odborné publikaci „Hospodářství a věda 1923 autorů F. Žampacha, J. Karáska a P. Pittermana, Brno 1990, byl opětovně definován IV. Typ u všech hodnot této emise. Při praktickém určování známek do III. a tzv. IV. Typu vznikají nejednoznačnosti, o kterých byly na začátku 90. let v časopisu Filatelie zveřejněny články K. Paděry a M. Krejného, s následnou reakcí vedoucího autora publikace F. Žampacha, v níž byla existence IV. Typu opětovně potvrzena.

Problematika však nebyla do dnešního dne dořešena, znalci J. Karásek a P. Pitterman IV. Typ označují, v některých obchodních katalozích se IV. Typ uvádí a v některých ne a sběratelé nemají jistotu jak se k jednotlivým typům zachovat. Ve své většině sběratelé rozlišení čtyř typů prakticky neakceptují.

V uvedené publikaci i v reakci F. Žampacha na články K. Paděry a M. Krejného jsou uvedeny následující rozdíly v kresbě známky, použité jako charakteristické znaky známek III. a tzv. IV. Typu:

- a) kresby nervů (žeber) lipových lístků nad knihou,

- b) vzdálenost šrafury stuhy (stínu) od svislice P v POŠTA,
 c) existence nervu (žebra) třetího (pravého) lístku ve tvaru bodáku nad knihou, který může být i jen náznakový.

Při studiu rozsáhlého materiálu známek této emise m.j. ve společnosti sběratelů čs. knihtiskových známek bylo zjištěno, že rozdíly v kresbě známek v uvedených charakteristických znacích neumožňují jednoznačné zařazení známek do III. a IV. Typu. V jednotlivých znacích existuje mnoho přechodů vytvářejících podmínky pro různé výklady a nejasnosti. Studium ukázalo, že nelze prokázat jednoznačnou a definitivní závislost tvaru charakteristických znaků u známek III. a IV. typu. U všech známek III. typu nalezneme přerušené i plně prokreslené nervy nebo jejich vzájemně rozdílnou intenzitu, a to podle množství barvy, intenzity tisku či opotřebovanosti tiskové desky. Rovněž tak i vzdálenost šrafury stuhy od svislice písmene P v POŠTA je zcela nezávislá na známkách příslušících dle uvedené publikace ke III. nebo IV. Typu a pohybuje se v rozmezí 0,2 – 0,4 mm.

Rozdíl vykazuje nerv pravého lipového lístku, ve tvaru bodáku pušky, nad knihou. Studium ukázalo rozdíly, kdy v počátcích tisku je nerv plně prodloužen a v dalších fázích tisku je zcela bez prodloužení. Statistické zpracování studovaného materiálu ukázalo, že cca 3 % (u hodnot 200h a 300h) a cca 5% (u hodnot 100h) má nerv prodloužený a plně vykreslený, cca 65% má nerv zkrácený a cca 30% více či méně zřetelné prodloužení nervu, a to ve formě teček, krátkých čárek, někdy viditelných pouhým okem, jindy až po zvětšení.

Nezřetelné stopy po prodlouženém nervu třetího lístku nad knihou ve tvaru bodáku je právě charakteristický rozdíl v kresbě známky, který uvádějí autoři citované publikace jako znak zařazení známky do IV. Typu. Ačkoliv u emise „H a V 1923“ neexistuje archový materiál ani označení tiskových desek, lze na známkách příslušících, dle citované publikace, III. a IV. Typu nalézt shodné deskové vady. Tato skutečnost prokazuje, že známky obou typů pocházejí z jedné vyrobené desky, i když možná v průběhu tisku rozebrané a znovu sestavené. I typografické linky (nahore i dole) nebo čisté okraje nezakládají podmínky k jednoznačnému přiřazení známek III. a IV. Typu k jednotlivým deskám.

Velmi rozsáhlá a bohatá diskuse výše uvedené skutečnosti komentovala. Zvláště bylo poukázáno na vliv kvality tisku i opotřebovanosti tiskových desek, což se projevuje i v jiných částech kresby známky, zvláště pak v oválu kolem hodnotové číslice. V průběhu diskuse byla zmíněna i možnost retuše v průběhu tisku, ta ale nezakládá též podmínky pro vznik nového typu. Bylo též konstatováno, že záměrné odstranění části kresby známky (nervu ve tvaru bodáku), která byla součástí předlohy, by byl zcela nestandardní a ojedinelý přístup. **Přítomní experti i zástupci odborných společností se proto shodli na tom, že zavedení a používání označení IV. Typu u známek emise „H a V**

1923“ není nadále účelné. Různé intenzity tisku nervu ve tvaru bodáku u třetího lístku pod POŠTA byl většinou přisouzena opotřebovaností tiskové desky.

Přítomnými byl přijat tento závěr a doporučení pro znalce SČF, filatelistické obchodníky, specialisty a veškerou filatelistickou veřejnost:

- 1) Výsledky studia známek popisované emise ukázalo, že není průkazných znaků, které by jednoznačně umožňovaly zařadit známky „H a V 1923“ do III. a IV. Typu.
- 2) Bylo konstatováno, že mezi známkami III. typu existují u pravého horního lipového lístku rozdíly, tj. jak plně protažený nerv ve tvaru bodáku, tak i nerv zcela zkrácený. Značná část známek se vyskytuje se stopou po nervu ve tvaru bodáku, a to ve tvaru teček nebo krátkých čárek. Zde mohou specialisté zařadit mezi známky III. typu různé varianty tisku uvedeného nervu.
- 3) Znalci SČF nebudou nadále znalecky ověřovat IV. Typ u všech hodnot známek emise „H a V 1923“.

Forma zveřejnění uvedených závěrů je ponechána na rozhodnutí SČF prostřednictvím komise expertů a vedení odborných společností.

· Návrh zpracovali : J. Látal, K. Paděra a P. Švejnar, P. Pitterman
Praha 14.května 2001